

Čítanka prvouky

Pustá Kamenice

MAS
B+

MAS
PV

MAS
SpRP

Autoři textu: Mgr. Jana Kulichová, PaedDr. Zdeněk Peša
Autoři fotografií: Jan Brokl, st., RNDr. Petr Novák, Ph.D., Monika Petrová
Autor ilustrací: Lubomír Vaněk
Autor dětské kresby: Petra Jelínková

Publikace byly vydány díky realizaci projektu spolupráce Programu rozvoje venkova s názvem:
Venkov-můj domov aneb „Víš, kde žiješ?“, který společně připravily Místní akční skupina
Boskovicko PLUS, o.s., Místní akční skupina Partnerství venkova a Místní akční skupina
Sdružení pro Rozvoj Poličska o.s.

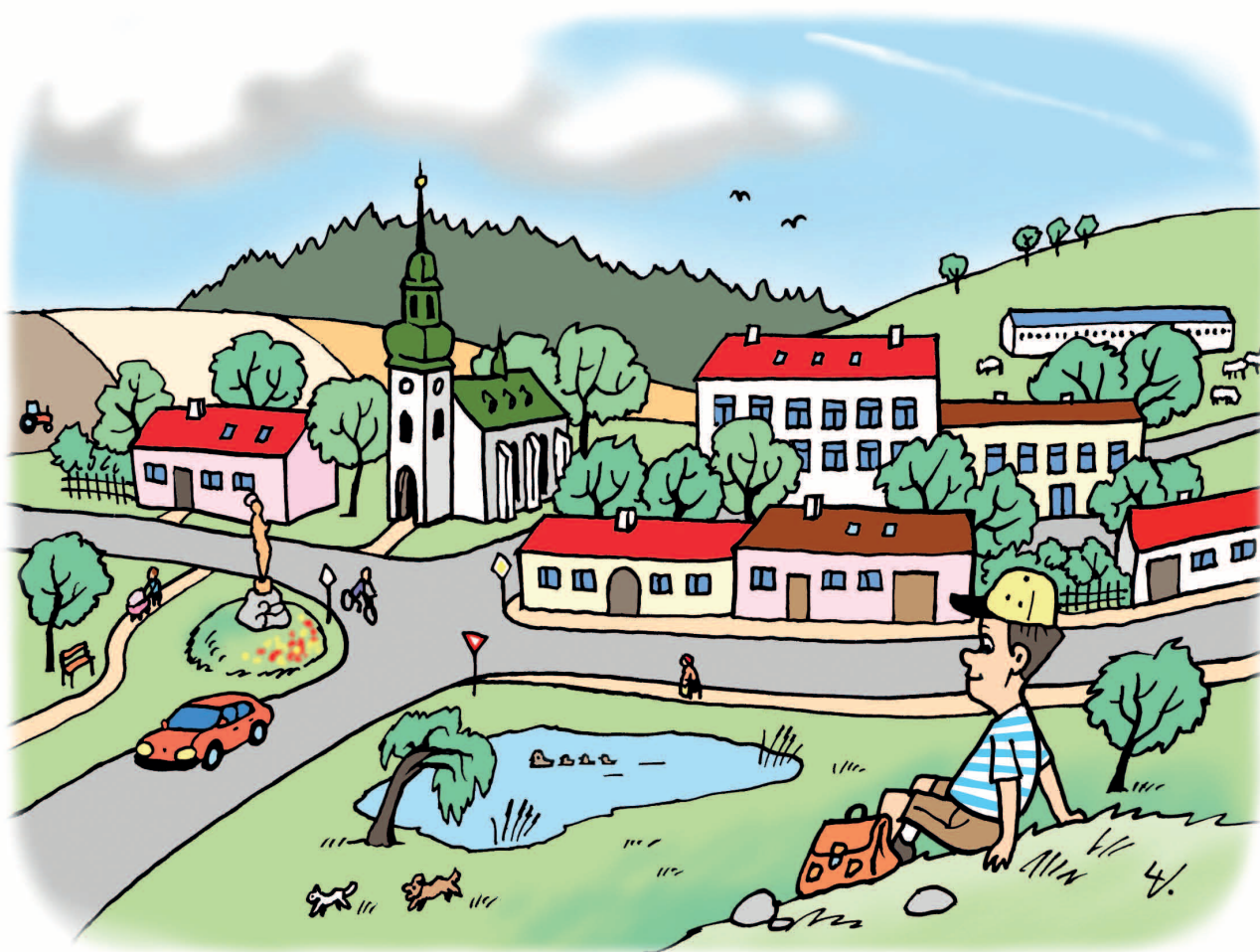
Grafická příprava: A.G.A. studio, s.r.o.

Vydáno v roce 2012

Domov a svět

Každý školák přichází do školy z místa, kde žije. Je to místo, kterému říkáme bydliště, nebo častěji domov. Pojmenováváme tak byt, ve kterém žijeme se svými rodiči, ale můžeme tak pojmenovat i širší okolí své obce i s okolní krajinou.

Listováním v této čítance se budeme snažit, abychom svůj domov poznali co nejlépe. Budeme se krajinu domova nejen učit poznávat, ale i chránit. Poznáme rostliny, zvěř, práci a také život dospělých. Zjistíme, že krajina našeho domova sousedí s jinými krajinami. Ty pak sousedí s dalšími a všechny jsou součástí naší vlasti – České republiky.

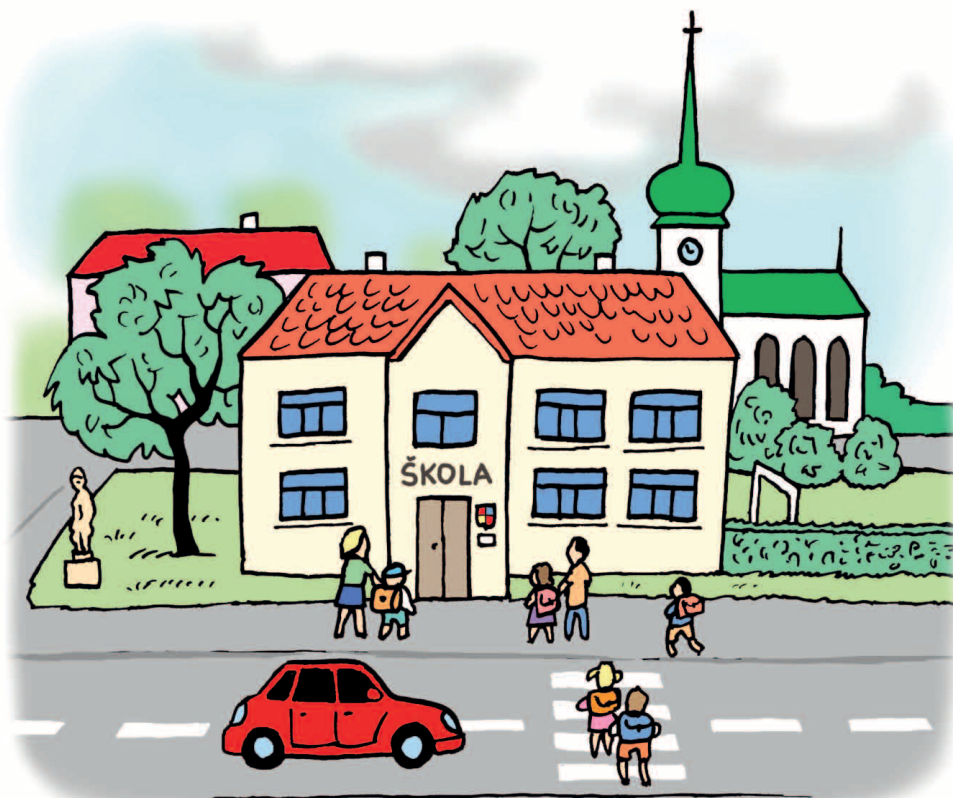
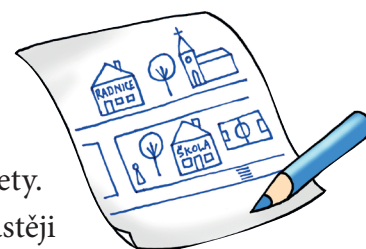

Okolí školy

Měsíc září zahajuje nový školní rok. Na každém místě v celé naší zemi se začínají po prázdninách učit žáci ve svých školách.

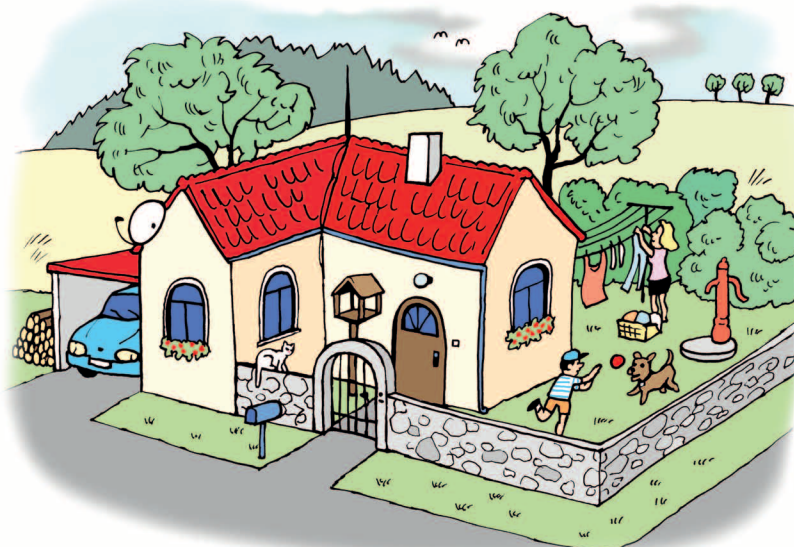
Přivítají je jejich učebny s lavicemi a židličkami, šatny, chodby i kabinety. Aby se ve škole mohli učit, musí do ní přijít nebo se nechat dovézt, nejčastěji autobusem.

V okolí školy se pohybuje hodně dětí, a proto musí být děti i řidiči vozidel v silničním provozu velmi opatrní.

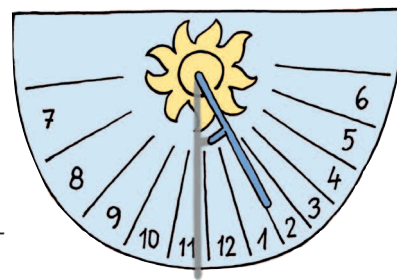
Okolí domova

Když se řekne slovo domov, představí si každý z vás svou maminku, tatínka, své blízké. Potom si vzpomenete na dům, ve kterém bydlíte, na stromy a květiny na zahrádce. Na místo, kde si rádi hrajete. Jistě si vzpomenete také na své první výpravy do okolí domova.

Polední stín

Slunce na bezmračné obloze ozařuje svými paprsky vše, co je na zemi. Pak mají i lidé, domy a stromy svůj stín. Ten je ráno a večer dlouhý, v poledne nejkratší. Ještě jednu zvláštnost má polední stín. Slunce v poledne svítí od jihu a krátký stín předmětů směřuje k severu.

Řekli jsme si, že jak se pohybuje Slunce na obloze, mění se i poloha stínu. Toho využívali naši předkové, když umísťovali na stěny zámků a kostelních věží sluneční hodiny. Pokud bychom si je chtěli pořídit i my, postupovali bychom takto:

Na rovnou plochu před domem nebo školou vbodneme do země asi 1 metr dlouhou tyč. Každou celou hodinu vyznačíme stín, který tyč vrhá na zem. Zatlučeme zde kolík nebo vyryjeme do země rýhu. Místo označíme číslem, které odpovídá času na hodinkách. Druhý den již hodinky nepotřebujeme, protože stín tyče ukáže na vrypech či kolících postupující čas a denní hodinu.

V naší zemi používáme tzv. letní čas. Proto nejkratší stín, směřující k severu, bude podle letního času seřazených hodinek nikoli ve 12 hodin, ale ve 13 hodin (jedna hodina odpoledne).

Světové strany

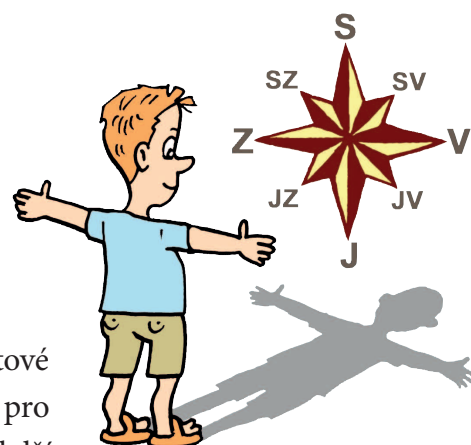
Řekli jsme si, že v pravé poledne ukazuje stín předmětu na sever. Postavme se tedy v poledne tak, aby nám slunce svítilo do zad. Náš stín ukazuje na sever, upažená pravá ruka na východ, levá na západ a zády stojíme k jihu.

Sever (S), jih (J), východ (V) a západ (Z) jsou hlavní světové strany. Protože vyznačení čtyř hlavních světových stran pro přesnější určení směrů v krajině nestačí, používáme ještě další čtyři směry. Ty nazýváme vedlejší světové strany.

Mezi severem a východem – severovýchod (SV), mezi jihem a východem – jihovýchod (JV), mezi jihem a západem – jihozápad (JZ) a mezi severem a západem – severozápad (SZ).

Vyznačení hlavních a vedlejších světových stran se nazývá směrová růžice.

Protože určení světových stran, například podle poledního stínu, není příliš přesné, používají lidé k určení světových stran kompas. Jeho otočná magnetická střílka směřuje vždy na sever!

Kam směřuje nejkratší stín?

Kam směřuje stín předmětů při západu slunce?

Která světová strana je proti východu? Která proti jihozápadu?

Kam směřuje magnetická střílka kompasu?

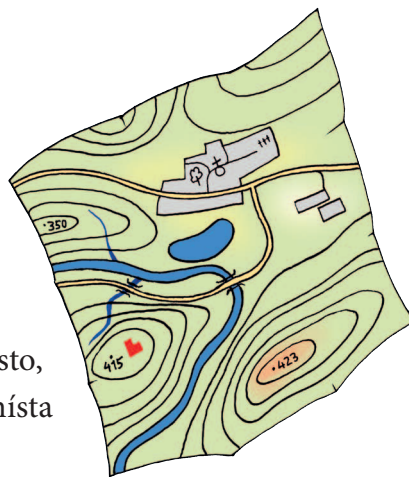

Na vyhlídce

Vyhledáme-li vyvýšené otevřené místo v krajině, kde nám nebrání ve výhledu stromy, pak můžeme otevřít mapu a najít v ní celou řadu věcí, které tvoří krajinu, jež pozorujeme – například kopce a potoky, lesy i budovy.

K orientaci mapy nám pomůže kompas s určením severu. Místo, kde stojíme, je pak v nějaké výšce, kterou lidé určují podle výšky místa nad mořem. Té říkáme nadmořská výška.

V mapě najdeme u vrcholku kopců čísla, která udávají nadmořskou výšku v metrech. Tvary kopců a údolí v mapě označují vrstevnice. Jedná se o čáry v mapě označující stejnou nadmořskou výšku ve vrstvách. Jsou-li vrstevnice blízko sebe, znamená to, že je svah strmý, větší vzdálenosti vrstevnic pak naopak znamenají pozvolné stoupání či klesání krajiny.

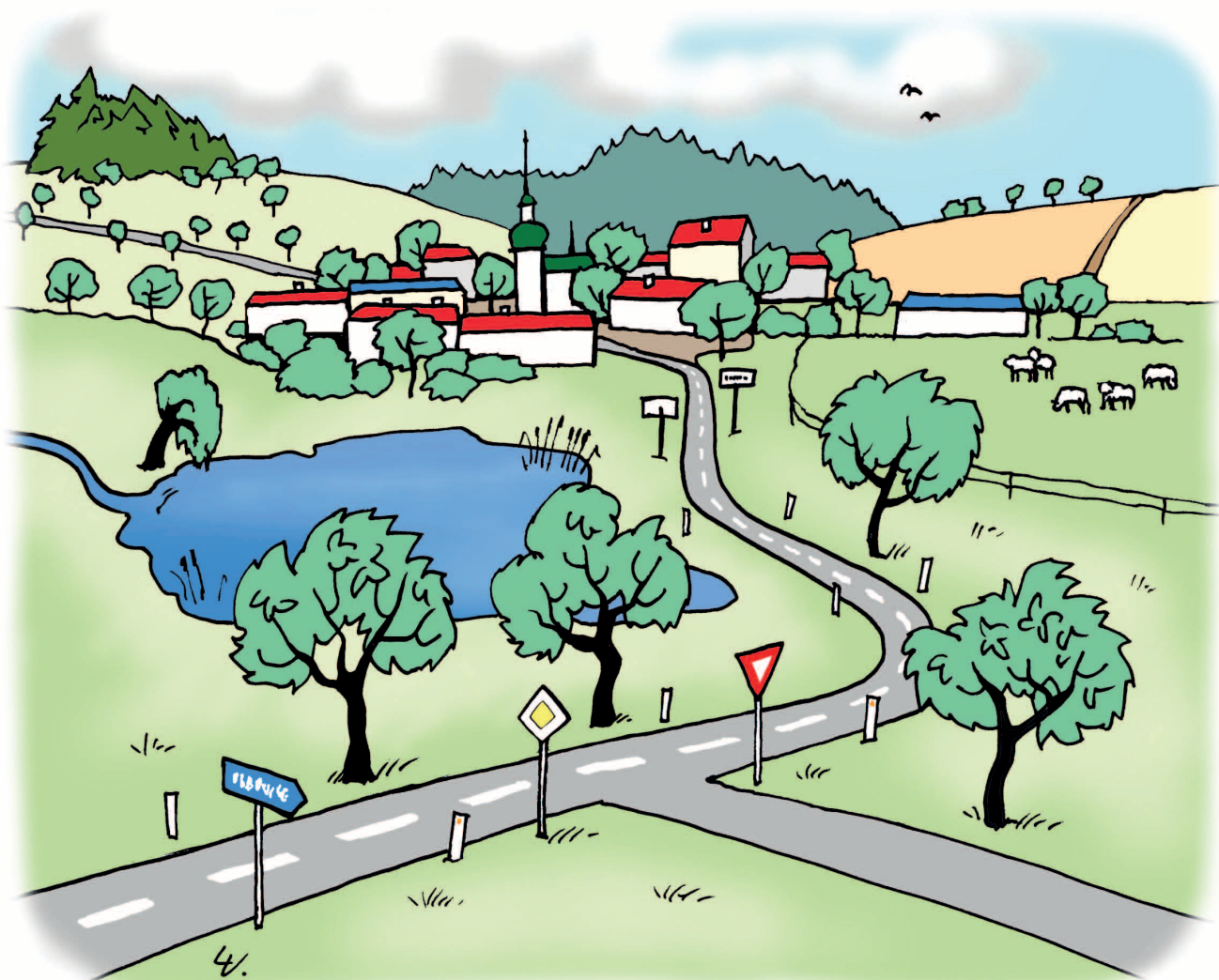

Poloha obce v krajině

Obce vznikaly postupně výstavbou obydlí v původní, člověkem nepoznamenané krajině plné lesů a stepí protkané vodními toky.

Vznikaly tam, kde byly pro život člověka dobré podmínky a kde krajina poskytovala možnost obživy. Tou bylo dříve především zemědělství. Pole a políčka získali lidé pokácením lesů, potřebu vody pak naplnila blízkost potoků a řek.

Spojení mezi obcemi tvořila síť cest a později silnic vedoucích od jedné obce ke druhé. Podél těchto cest se pak v obcích stavěly další a další domy.

Dopravní značky, dopravní kázeň

Dopravní ruch musí být řízen, aby nenastal nepřehledný zmatek. Neštěstí na silnicích přibývá, a proto ve všech obcích, i v těch s menším provozem, musí se všichni lidé řídit dopravními značkami.

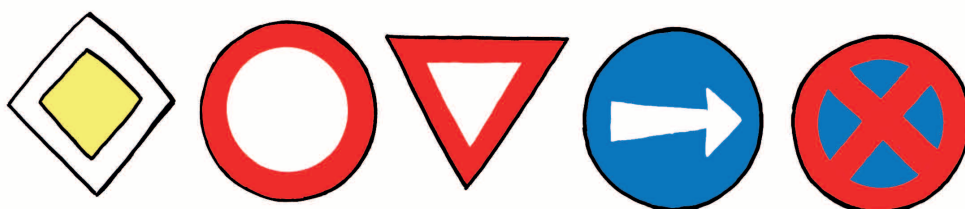
Protože i ti nejmenší žáci školy se podílejí na dopravním ruchu obce jako chodci, budeme si prozatím pamatovat, že jsou značky, které dávají výstrahu – výstražné, zakazující – zákazy, příkazující nebo ty, co něco vysvětlují nebo radí – informační.

Nakresli dopravní značky, které jsou na silnici a ulicích v okolí tvé školy. Vysvětli, co znamenají.

Viděl jsi křižovatku řízenou světelnými signály? Kde?

Spojení obce se sousedními obcemi

Někteří spolužáci dojíždějí denně do školy, někteří rodiče do zaměstnání. Někdy se vypravíme za svými příbuznými či známými, kteří žijí daleko od nás. Často jim potřebujeme dát nějakou zprávu.

Pro všechny tyto případy je nutné spojení obce se sousedními obcemi i do dalších míst. V minulosti nebylo tolik možností spojení s okolím jako dnes – chodilo se pěšky, jezdilo na koni nebo na voze, až v předminulém století byla do mnoha obcí zavedena železnice.

Rychlým a užitečným služebníkem je telefon, s jehož pomocí můžeme hovořit nejen s kamarádem v sousedním domě, ale i s lidmi za oceánem. Rychle můžeme komunikovat pomocí sms zpráv z mobilního telefonu, nebo e-mailem prostřednictvím počítače. Důležité, osobní dopisy a balíky posíláme poštou. Každá pošta má své směrovací číslo, které se uvádí do adresy.

Dopravní nehoda

Protože jsou děti účastníky silničního provozu, mohou se zde stát svědky nebo dokonce účastníky dopravní nehody. Často ji zavíní svojí neopatrností řidiči, ale i chodci. Mezi chodci jsou to často právě děti.

Důležitá telefonní čísla:

Policie.....	158
Záchranná služba.....	155
Hasiči	150
Tísňové volání	112
(jednotné evropské číslo)	

Dopravním nehodám lze ale předcházet. Především dodržováním pravidel silničního provozu, ale také opatrností při přecházení vozovky, nebo dokonalým vybavením jízdního kola.

Jestliže však už k dopravní nehodě dojde, mohou pomoci i děti. Nejspolehlivěji pomohou, když přivolají co nejrychleji někoho dospělého. Ten zařídí vše nezbytné, přivolá policii a záchrannou službu. Někdy, když auto hoří, nebo je nutné zraněné z vozu vyprostit, jsou přivoláni hasiči. Může se stát, že žádná dospělá osoba není k dosažení. Potom se musíte zachovat jako dospělí a pomoc přivolat sami.

Přestože jsou tato telefonní čísla v každém telefonním seznamu, zapiš si je raději hodně hluboko do své paměti!

Viděl jsi někdy dopravní nehodu?

Co se stalo?

Předved' telefonický hovor při ohlášení dopravní nehody. Kam budeš volat?

Jak se máš chovat jako chodec?

Jak přecházíš ulici?

Víš, jak se chovat na zastávce autobusu?

Na co musíš dbát jako cyklista?

Radnice, obecní úřad

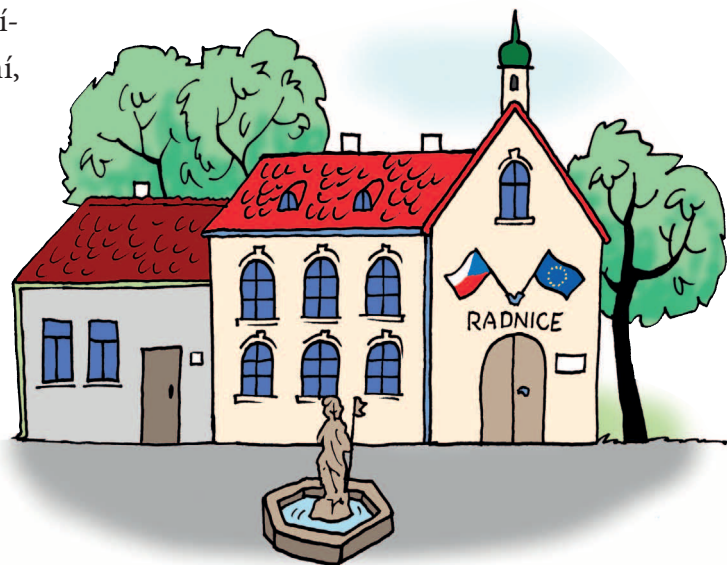
Všechny obce a život v nich řídí samospráva obce, kterou tvoří lidé, které si zvolili občané ve volbách. Říkáme jim zastupitelé. Ti pak ze svého středu zvolí starostu a ve větších obcích také radu obce. Starosta pak stojí v čele obecního či městského úřadu.

Úkolem zvolených zastupitelů je, aby po jejich čtyřleté volební období dělali vše potřebné, co občanům pomáhá ke spokojenému životu. Jejich úsilí zhodnotí pak občané v dalších volbách.

Není toho málo, co mají na práci, například starost

o místní komunikace, zdravotnická zařízení, školy, kulturní a sportovní zařízení, starost o veřejnou dopravu, vodovod a kanalizaci, o dobré životní prostředí, likvidaci odpadů a další oblasti života obce.

Občané by měli městskému úřadu při plnění všech těchto úkolů podle svých možností pomáhat.

Služby v obci

Mnoho věcí si lidé ve svých domácnostech udělají sami. Někdy však jejich šikovnost nestačí, jindy si chtějí ušetřit námahu a čas. Použijí tedy služeb poskytovaných pracovníky příslušné profese. Ne každý si poradí s kapajícím kohoutkem, málokdo vymaluje byt a opravu televizoru můžeme svěřit jen odborníkům.

Obchody, čistírna oděvů, autoopravna, kadeřník, krejčovství, klempíř, elektrikář, švadlena; to je jen námatkou několik služeb, které lidé v obci vyhledávají.

Mezi služby pro občany řadíme i služby pošty a banky, například spořitelny. Platí, že čím více je dobrých služeb v obci, tím lépe a spokojeněji tam lidé žijí.

Které služby využívá vaše rodina nejčastěji?

Které služby jsou u vás v obci?

Za kterými službami musí občané jezdit jinam?

Které služby poskytují ostatním občanům tví rodiče, příbuzní a známí?

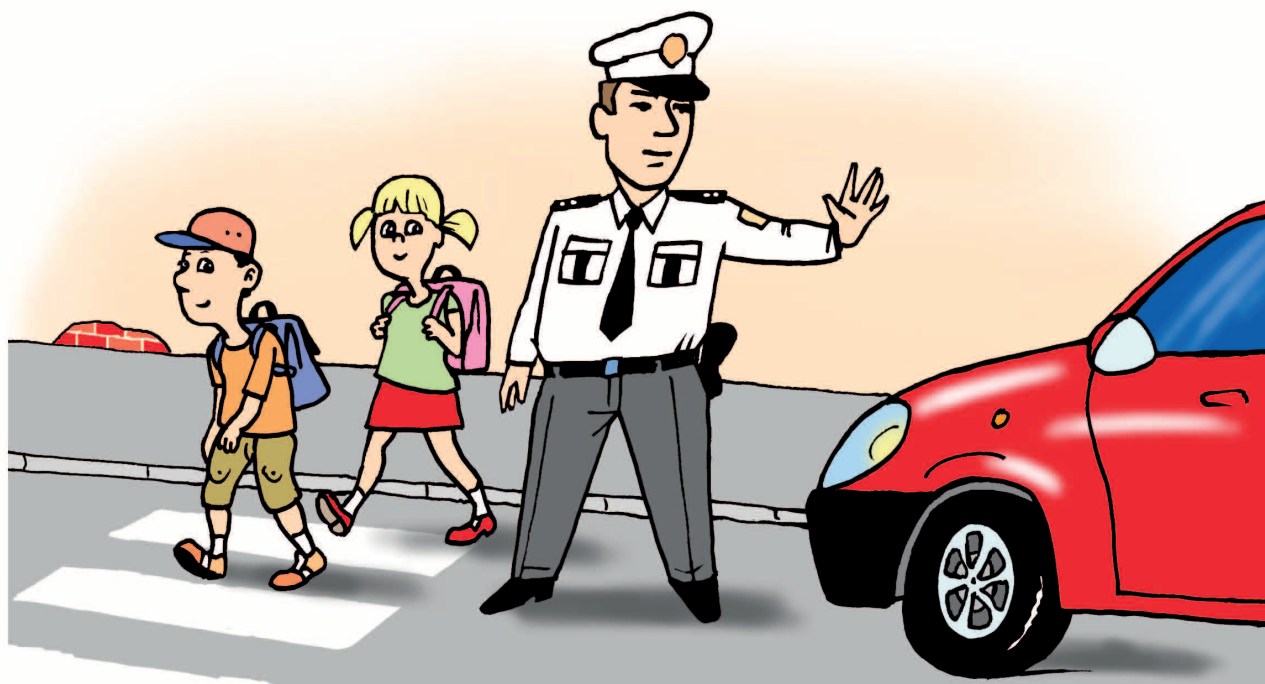

Zdraví a bezpečnost občanů

Zdraví je největší a nejcennější bohatství každého člověka a zdraví občanů je důležité pro každý stát. Zdravé děti chodí pravidelně do školy, zdraví občané pracují v továrnách a podnicích.

Nemoc dětí i dospělých výrazně zasahuje do jejich života. Péče o zdravotní zařízení je proto jeden z hlavních úkolů státu.

O bezpečnost občanů se stará Policie České republiky, v některých obcích jim pomáhá obecní či městská policie.

Kultura a sport v obci

Většina lidí v našem okolí jsou lidé kulturní. Dovedou ocenit vzdělání, rádi čtou, vkusně se oblékají. Téměř každá domácnost má knihovnu, rozhlasový přijímač, televizor, sbírku CD s hudbou, kterou členové domácnosti poslouchají. V bytech najdeme obrazy, sklo, porcelán a jiné věci, které si lidé pořízují pro radost.

Mezi důležité chvíle života občanů patří čas věnovaný sportu. O jeho dobrém vlivu na naše zdraví nikdo nepochybuje.

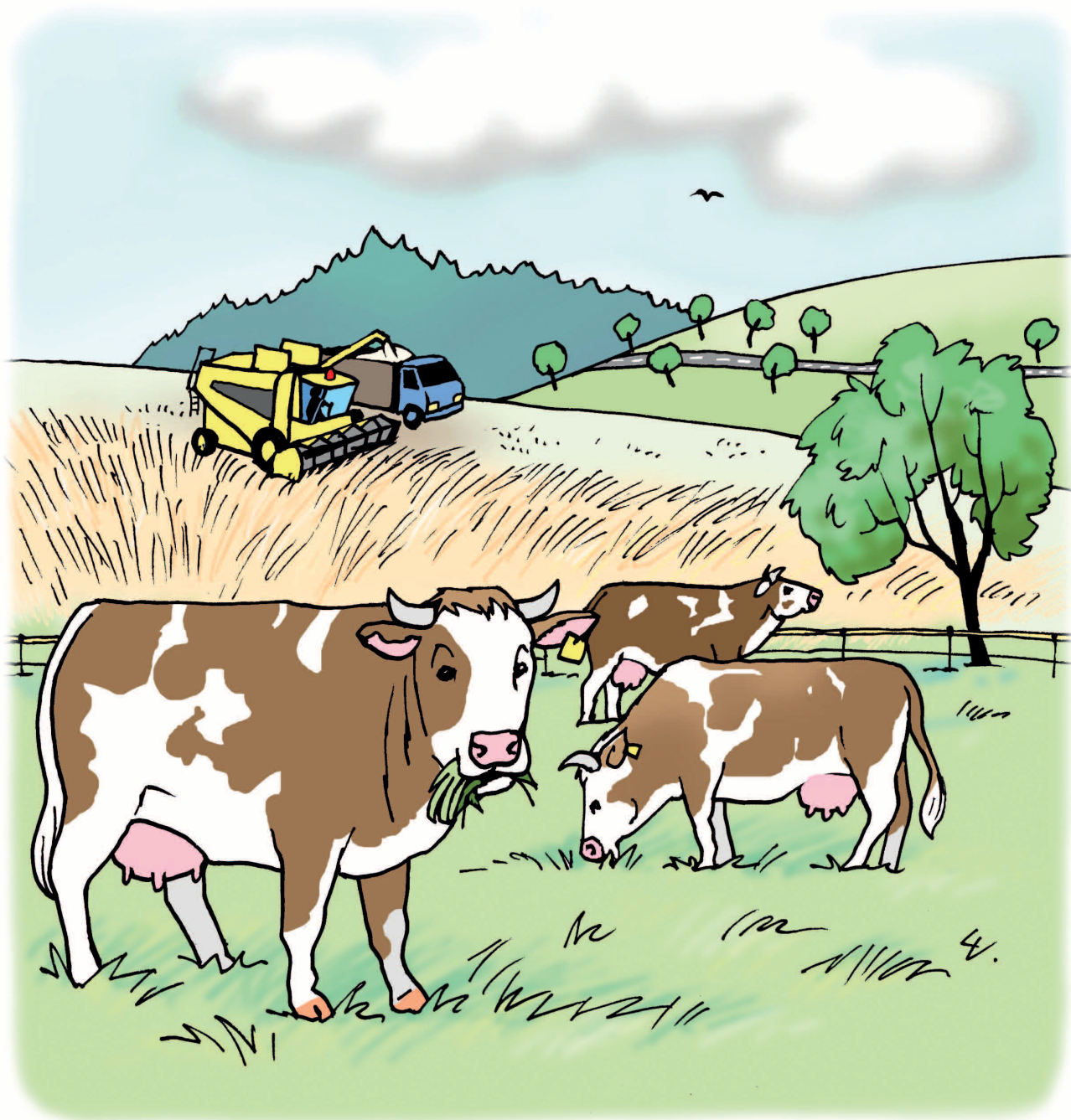

Zemědělství v obci

Zemědělství je činností člověka, která jej provází od nepaměti. Vedle pěstování řady plodin chováme i domácí zvířata. Právě práce lidí v zemědělství zajišťuje výrobu potravin.

Na rozdíl od těžké práce v minulosti je dnes práce v zemědělství sice často namáhavá, ale díky moderním strojům a zařízením pracuje v zemědělství mnohem méně lidí, než tomu bylo za časů našich prarodičů.

Vedle chovu hovězího dobytka, prasat, ovcí a drůbeže se zemědělci v regionu zabývají pěstováním řady zemědělských plodin. To se děje převážně prostřednictvím velkých zemědělských podniků, zatímco práce na malých farmách se často zaměřuje na ekologické zemědělství bez použití průmyslových hnojiv.

Výrobní podniky v obci

Rodiče některých žáků školy pracují v úřadech, ve zdravotnictví, jako řidiči, v obchodech i v zemědělství. Někteří také samostatně podnikají – ve stavebnictví, ve službách, kovovýrobě. Mnoho lidí pracuje ve výrobních podnicích.

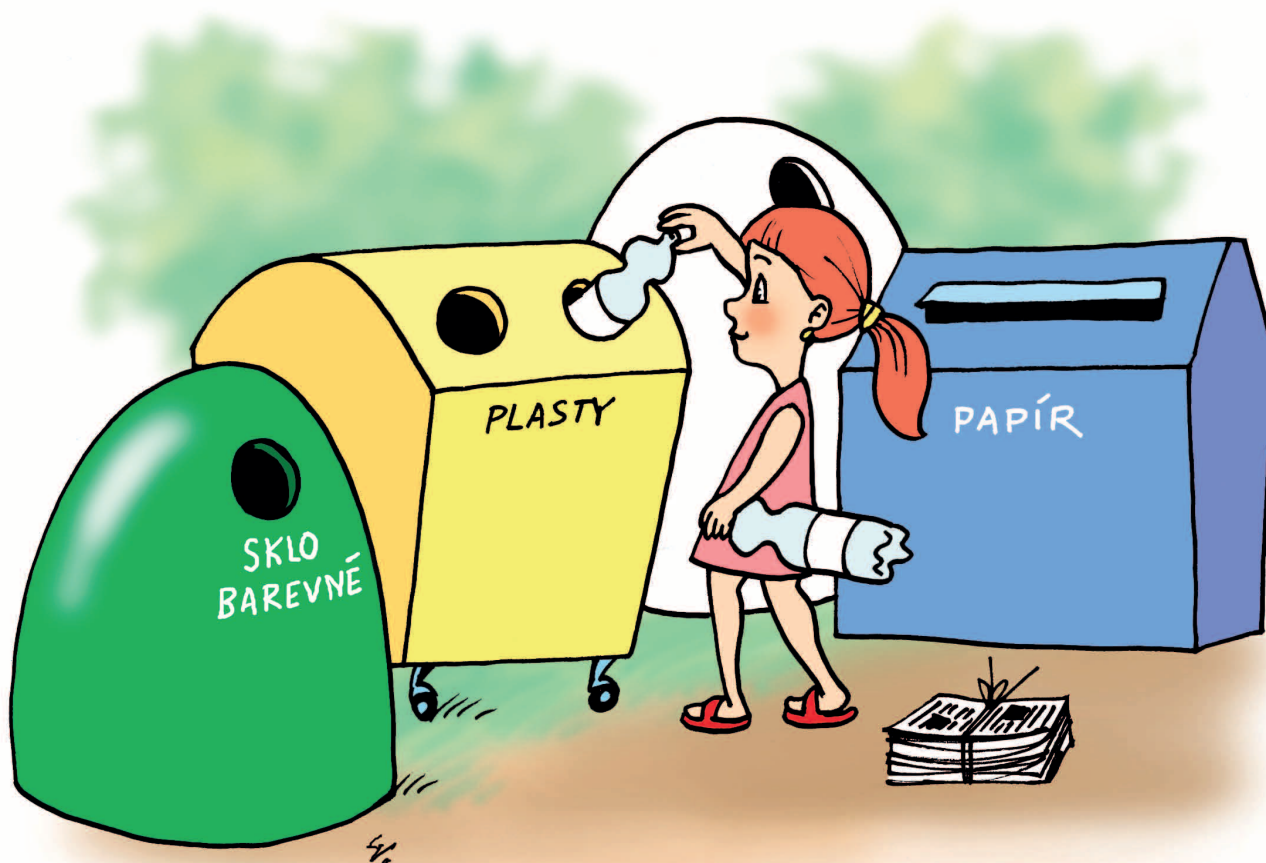
Životní prostředí v obci

Člověk ve svém životě spotřebovává mnoho surovin, stejně jako produkuje velké množství odpadů. Při průmyslové výrobě bývá ohrožen vzduch, voda, půda, rostliny i živočichové. Vedle krajiny lesů, polí a luk existují i krajiny činností lidí hodně poškozené.

Z tohoto důvodu je třeba přírodu chránit, abychom uchovali zdravé životní prostředí pro všechny živé tvory a hlavně pro lidi, kteří budou na zemi žít po nás. Ochrana životního prostředí je nezbytná.

Splaškové vody z kanalizace nemůžeme vypouštět do volné přírody, ale musíme čistit v čistírnách odpadních vod, odpad z domácností třídíme tak, aby do spaloven či na skládky byl odvážen jen ten, který už nedokážeme využít.

Ve třídění odpadů v domácnostech často nejvíce pomáhají děti v domácnostech a žáci škol.

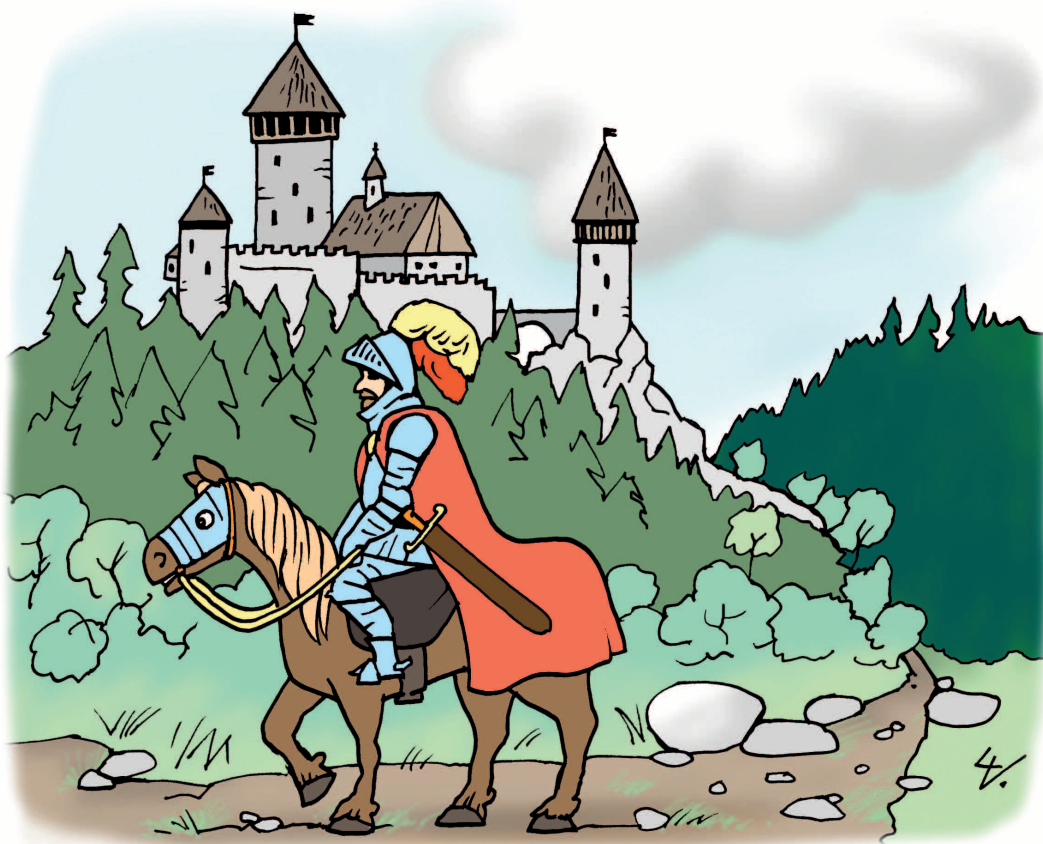
Co víme o minulosti obce

Každá obec má svoji minulost – historii několika století. V krajině najdeme vedle zřícenin hradů i mnoho pozůstatků zaniklých obcí, dnes již jen hromad kamení v polích či lesích.

Mnoho původně malých obcí se rozrostlo do velikosti měst. Výstavba nových domů v některých obcích pokračuje rychleji, jinde pomaleji. Na místě starých domů rostou nové, řada starších domů je opravována či přestavována.

Naši předkové zažívali často těžké doby, v historii obce však najdeme i úspěchy a také mnoho významných rodáků.

Historii své obce by měl znát každý. Děti se dozvídají hodně prostřednictvím vyprávění starších lidí a příbuzných nebo z různých pověstí.

Pověsti o obci a okolní krajině

Každá obec má své pověsti, které dědečkové či babičky vypravovali svým vnukům. Když děti zestárlý, zase je předávaly svým vnoučatům. Sem tam si něco přidaly, leckdy se o některé události začala vypravovat pověst nová.

Tak máme pověsti plné pohádkových postav i nepohádkových příběhů. Určitě jste z místa vaší obce nějakou slyšeli. Umíte ji vyprávět?

Poznávání okolní krajiny

Naše vlast je krásná. Střídají se tu roviny v blízkosti řek s kopcovitou krajinou i horami. Podle zásahu činnosti člověka do krajiny rozlišujeme několik typů krajiny:

Přírodní krajina

Tak říkáme krajině kopců, vrchovin, či hlubokých lesů málo poznamenané činností lidí.

Kulturní krajina

Pokud je krajina na první pohled ovlivňována činností lidí, jako je například zemědělská činnost, hovoříme o krajině kulturní. V ní člověk hospodaří.

Lesohospodářská krajina

Je krajina člověkem vysazených lesů, které nahradily původní porost. Je určena k těžbě dřeva. Vytěžený les je nahrazen výsadbou nového. Nerovnováha mezi těžbou dřeva a výsadbou nového lesa může krajinu velmi poškodit.

Zemědělská krajina

Je krajina polí, pastvin, luk, případně vinic či chmelnic. Velkoplošná zemědělská výroba a necitlivé postupy při setí a sázení hospodářských rostlin mohou vést k erozi půdy, která je nenahraditelná.

Umělá krajina

Těžební krajina

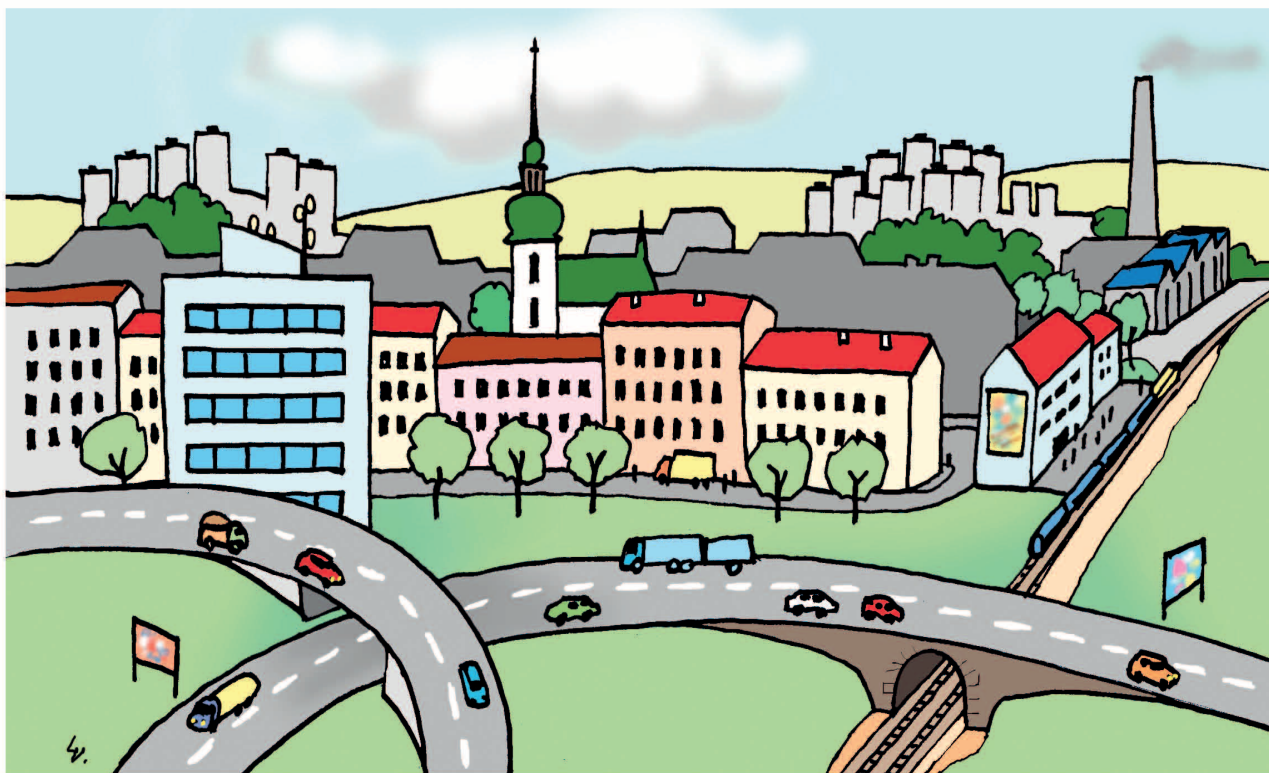
V některých částech naší země se těží důležité horniny a nerosty. Takovou krajinu je po ukončení těžby zase třeba navrátit přírodě.

Průmyslová krajina

Krajina průmyslová je plná továrních budov, hal a skladů, silnic a železnic s provozem způsobujícím zátěž životního prostředí.

Městská krajina

Je krajina domů, bloků domů, ulic a náměstí, obchodů a nádraží. Je to krajina nejvíce pozměněná lidskou činností.

Vody v krajině

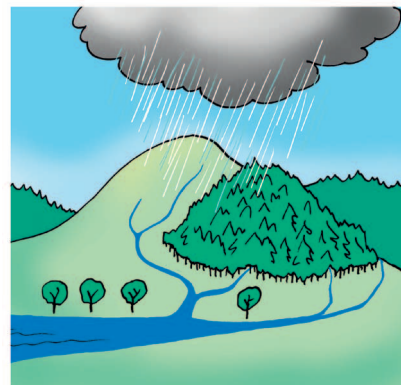
Voda je nositelkou života. Při jejím nedostatku rostliny i živočichové hynou. V našem kraji je poměrně dost srážek, protože zde často prší. Nejlepší zásobárnou vody je les, který vodu zadržuje. Plocha lesů však není velká. Z tohoto důvodu je nutné, aby vytěžené dřevo v lesích bylo nahrazeno mladým lesem.

Po deštích se zadržaná voda vpíjí do země, vzniká tak podzemní zásoba vody. Na některých místech vyvěrá jako pramen a vytváří potůček stékající do údolí. Postupným sloučením více potůčků vzniká potok. Ze soutoku několika potoků se stává řeka.

Co dokáže déšť

Jak jsme si již řekli, déšť dává krajině vláhu, doplňuje zásobu podzemní vody. Je-li však liják prudký, nestačí půda vláhu přijmout, začínají se v ní tvořit stružky a voda odplavuje písek, kamínky a půdu. Strhává i větší kamínky, a to vše odnáší rozvodněnými koryty potoků.

Nestačí-li koryta potoků vodu přijmout, voda se rozlévá do okolí a vznikají povodně.

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Když víme, kolik stojí voda, která nám teče doma z kohoutku, uvědomíme si, že voda nějakou cenu má. Teprve tehdy, když za ni citelně zaplatíme, začínáme šetřit.

Čistá voda však nikdy nebyla samozřejmost a její zavedení až ke kohoutku v bytě už vůbec ne. Dříve si lidé nosili vodu ze studánky nebo ze studny. Dodáním vody do bytu však práce vodo-hospodářů nekončí. Ještě je nutné odvést odpadní vodu kanalizací a vyčistit ji.

Přestože největšími odběrateli vody jsou velké provozy, může i opravený kapající kohoutek v bytě ušetřit docela významné množství vody, které je třeba jinde.

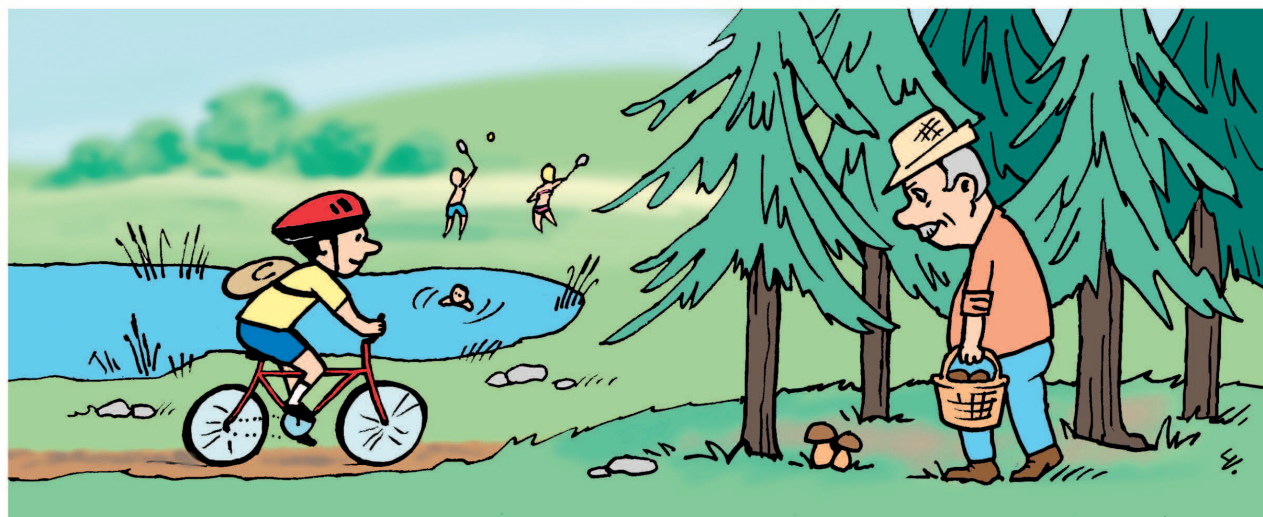
Mytí auta u potoka, olej vypuštěný na zem, to považujeme za zločin páchaný na nás všech. Pro pachatele takovýchto činů nehledíme omluvu!

Již dnes je možné potravu pro malé děti připravovat pouze z vody z hlubokých vrtů na několika místech v naší zemi a dodávané do obchodů v lahvích. Dělejme vše pro to, abychom nemuseli pro veškerou pitnou vodu jezdit do vysokých hor.

Rekreační oblasti v obci a okolí

Říká se, že nejenom prací živ je člověk. Toto přísloví nám připomíná, že je třeba i odpočívat.

Ve venkovské krajině je celá řada míst, kde je možné odpočívat i aktivně. Například jízdou na kole, vycházkami, koupáním, lyžováním a pobytem v přírodě.

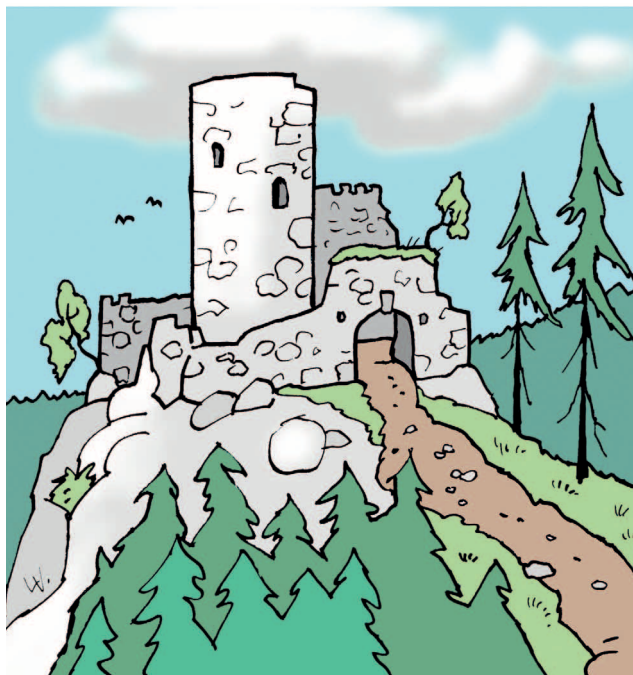
Historické památky v krajině

Život našich předků připomínají do dnešních dní různé stavby, které si lidé stavěli z nejrůznějších důvodů.

Na kopcích můžeme najít zříceniny nebo dosud zachovalé hrady jako opevněná sídla dřívějších pánů. Ti si později nechali stavět mnohem honosnější a pro bydlení vhodnější zámky.

Pro bohoslužby bylo postaveno mnoho kostelů a kaplí, kolem cest nacházíme řadu křížů a božích muk. Nežrádka na těchto stavbách najdeme i letopočet, kdy byly postaveny.

Ve městech můžeme vidět staré měšťanské domy, na venkově pak zachovalá selská stavení stavěná ze dřeva.

Jak se obec a okolí mění

Dnes, v době mobilních telefonů, internetu, satelitní televize a robotů v továrnách zapomínáme, že ještě nedávno tyto technické vynálezy člověk neznal.

Automobilová doprava zkrátila vzdálenosti a události z celého světa máme díky internetu a televizi takřikajíc z první ruky.

Stísněné a po večerech temné domy bez elektřiny, prašné cesty, vozy tažené koňmi, školáci docházející do školy bez bot. To je obraz ani ne sto let starý.

Rozhlédněme se po svém okolí a zkusme se zamyslet, jak se naše obec a náš domov změnily. Určitě vám při tom pomohou při vyprávění vaši rodiče nebo dědečkové a babičky.

4.

Orientace v místní krajině

Domov a svět

Prohlédněte si pozorně obrázek krajiny. Povězte, co všechno na něm vidíte. Poznáváte tuto krajinu? Ano, tato krajina je vaším domovem. Poznáváte ji při cestě do školy, při svých prázdninových toulkách, na vycházkách s rodiči.

Jak vypadá krajina v okolí vašeho domova? Je to krajina rovinatá, či spíše kopcovitá? Je zalesněná nebo převládají pole a louky? Protéká krajinou potůček, potok nebo řeka?

Úkol: zjisti, kde se narodili tvoji rodiče a prarodiče. Patří k místním rodákům?

Okolí školy

Po prázdninách přivítala naše škola své žáky z Pusté Kamenice a Čachnova. Od svého znovuo-
tevření v roce 1995 to bylo již po sedmácté.

Poprvé se v této budově začalo vyučovat dne 27. 9. 1827. V obci probíhala výuka již v 18. století, nejdříve v příbytku pana učitele, později v budově dřevěné školy.

Od roku 1827 již navštěvovaly děti školu v budově s číslem popisným 118. Je pravděpodobné, že chodbami této školy chodili už vaši pradědečkové a prababičky. Za dřívějších časů navštěvovalo školu i 142 žáků, kteří se učili ve třech třídách. Do školy tehdy docházely děti nejen z Čachnova, ale i z osad Ruda a Františky. Školička v obci bývala chloubou všech jejích obyvatel a pan řídící učitel byl velmi váženou osobou.

Současnou podobu získala škola v průběhu let několika přístavbami, například horního patra a tělocvičny. Při prohlídce školy si můžete všimnout starších i novějších prostor. Poznáte je?

Od otevření školy byla výuka přerušena v letech 1984–1995. Od roku 1984 až do roku

1993 musely místní děti dojíždět do školy v Borové. V roce 1993 se začalo vyučovat již opět v Kamenici, ale v 1. patře bývalé MŠ.

Do opravené budovy se žáci vrátili na podzim roku 1995. A od září 2008 tady můžeme slyšet nejen smích školáků, ale i smích dětí z mateřské školy, se kterou se základní škola roku 2008 sloučila.

*Co se ti ve škole líbí? Co by se v ní mohlo zlepšit?
Víš, kdy byla postavena? Znáš dobře okolí své školy? Popiš je.*

*Úkol: zjisti, zda tvoji rodiče nebo prarodiče navštěvovali místní školu.
Pamatuj si jména svých učitelů?*

Okolí domova

Všichni žáci naší školy bydlí na vesnici, a to buď v Pusté Kamenici, nebo na Čachnově. Žijí v rodinných domech se svými rodiči, sourozenci, někdy i prarodiči. Lidé mají u svého domu zahrádku, někteří i kousek pole či louky. Také chovají domácí zvířata. Pro děti jsou součástí rodiny a chovají je s láskou jako své domácí mazlíčky.

*Kde stojí a jak vypadá váš dům? Máte zahrádku? Které rostliny na ní pěstujete?
Máte doma nějaká zvířata? Co si představíš pod slovem domov?
Co pro tebe znamená? Co se ti v okolí domova líbí a co ne?*

*Úkol: najdi v okolí vašeho domova něco zajímavého
a pověz o tom svým spolužákům.*

Na vyhlídce

Místu, ze kterého můžeme dobře pozorovat krajinu, říkáme vyhlídka. Čím výš takové místo je, tím větší část krajiny můžeme spatřit. Vše, co můžeme z vybraného stanoviště vidět, nazýváme obzor.

Protože chceme pozorovat co největší část naší obce, vybereme si některé z vyvýšených míst v jejím okolí. Nádhernou vyhlídku s pohledem na naši obec, Krounu, Dědovou a okolí najdeme u Hápova javoru. Míjíme ho při cestě k Hápově skále. Z Radčanské cesty za nádražím lze pozorovat obec směrem k Františkám a za příznivých podmínek můžeme spatřit i Sněžku. Další vyhlídkou spojenou s příjemnou procházkou je Bukovina.

V těsné blízkosti naší obce se dříve nacházely dvě dřevěné rozhledny. Bohužel, žádná se nám nedochovala do dnešních dnů. Jedna stála na Františkách, druhá přímo na území obce a to na Plotníku blízko hájenky. Dnes je pro nás nejbližší rozhledna u obce Kladno. Za další se můžeme vypravit k obci Proseč.

*Kde je v okolí nejvýhodnější stanoviště pro pozorování obce?
Kde najdeme v okolí nejbližší rozhlednu?
Kterým směrem od školy leží Čachnov, Krouna, Františky, Bukovina?*

Úkol: najdi za pomoci mapy další rozhledny a zjisti, jak se jmenuje rozhledna u obce Proseč.

Poloha obce v krajině

Na vyhlídce jsme poznali, že Pustá Kamenice i okolní obce leží v krajině kopcovité a že se kopce táhnou do velké dálky všemi směry.

Při práci s mapou jsme zjistili, že oblast se nazývá Českomoravská vrchovina. A také, že obec leží v CHKO Žďárské vrchy s nejvyšším vrcholem Devět skal (836 m) a je nejzápadnější obcí okresu Svitavy.

Pustá Kamenice se rozkládá v údolí potoka Kamenická voda, který pramení v lese nad obcí. V horní části najdeme rybník, který je požární nádrž a slouží také k rybaření.

Obcí prochází silnice, končící na Bukovině u bývalé hájenky.

Jižní částí vede železniční trať Svitavy–Polička–Žďárec u Skutče.

Pustá Kamenice vlastní rozsáhlé území (1 531 ha) a jak jsme při pozorování zjistili, většinu pokrývají lesy, ve kterých je nejvíce zastoupeným stromem smrk ztepilý. Zbylou část tvoří pole a louky využívané v zemědělství.

Nejnižší místo na území obce najdeme v údolí potoka v dolní části obce. Pokud bychom chtěli naopak vystoupit na místo nejvyšší, museli bychom se vypravit na Spálený kopec.

Na vyhlídce jsme pozorovali i zástavbu v obci. Domy stojí většinou podél silnice a potoka.

Viděli jsme i školu, obecní úřad, kulturní dům, kostel, hasičskou zbrojnici, autobusovou a železniční zastávku. Na základě pozorování můžeme říct, že hlavní budovy v obci nejsou soustředěny v jednom místě a že tedy obec nemá náves.

*Jak se jmenuje CHKO, ve které leží obec? Kde se nachází nejvyšší místo na území obce?
Jaký strom je nejvíce zastoupený v místních lesích?*

Úkol: z vyhlídky nakresli plánec obce a zakresli do něj důležité budovy.

Sousední obce

Pustou Kamenici spojuje se sousedními obcemi nejen železniční trať a autobusy, ale i pěkné polní cesty, které lze od jara do podzimu využívat pěšky nebo na kole.

Většina okolních vesnic – Čachnov, Ruda, Rychnov, Františky a Oldřiš – jsou částmi obce Krouna. Nejbližší obcí po železniční trati směrem na Poličku je obec Borová.

Z pohledu naší školy a našich žáků je pro nás nejdůležitější sousední obcí Čachnov.

Čachnov

Čachnov je místní částí obce Krouna a na rozdíl od okolních obcí vznikl až v 18. století, kdy zde byl zřízen železný hamr (1733). Velký význam pro obec mělo vybudování železniční stanice (1896) na trati Skuteč–Polička, která se stala výchozím bodem pro celé Svratecko. V době první republiky byl Čachnov významnou železniční stanicí. Po dlouhá desetiletí zde byla hlavním výrobním podnikem velká pila Eissler a synové. Bohužel, v současné době již neexistuje.

Děti z Čachnova nejdříve docházely do školy v Pusté Kamenici. V roce 1907 byla na Čachnově dostavěna škola, kde se začalo vyučovat dne 28. 10. 1907. Jednalo se tehdy o pobočku pustokamenické školy. Od roku 1919 byla již školou samostatnou. Dnes slouží budova bývalé školy turistické základně Čachnov a děti z Čachnova opět docházejí do školy v Pusté Kamenici.

V centru obce stojí bývalý lovecký zámek. Nechal ho i s oborou postavit v 18. století hrabě Filip Kinský. Významem ho brzy předčil lovecký zámek v osadě Karlštejn, 4 km odsud. Čachnov se nachází v CHKO Žďárské vrchy a pro svou krásnou nedotčenou přírodu je vyhledávaným turistickým místem. Z obce vede množství turistických tras, které nás zavedou například k řadě skalních útvarů. Navštívit můžeme Zkamenělý zámek, Rybenské perníčky a další. V zimě se stává Čachnov vyhledávaným cílem běžkařů.

Ruda

Osada Ruda vznikla asi již v 15. století v souvislosti s těžbou železné rudy a byla, stejně jako okolní obce, součástí Rychmburského panství. Těžba železné rudy v této osadě ovlivnila významně život i v Pusté Kamenici. Ruda, která se zde těžila, se dovážela do naší vesnice a zde se tavila v peci, kolem které vznikla osada Pec, součást dnešní obce Pustá Kamenice.

Krouna

Je největší vesnicí sousedící s Pustou Kamenicí. Najdeme zde MŠ i ZŠ, lékařskou i zubařskou ordinaci, obchody, poštu, sportovní hřiště, železniční i autobusové zastávky, dva kostely. Většina žáků naší školy pokračuje na druhém stupni zdejší devítileté školy. Obec vždy patřila k bohatším obcím regionu, lidé se zde kromě zemědělství a lesních prací živili také tkalcovstvím nebo necováním (síťkováním). To je technika, kterou se vyráběly síťovky – síťkované tašky. K dalším dnes neznámým řemeslům patřila také výroba drasla, suroviny potřebné k výrobě skla. Proslulá byla krounská dřevovýroba, především tradičních dřevěných malovaných hraček, které obec dodnes reprezentují doma i ve světě. Na území obce najdeme i objekty lidové architektury, nejvýznamnější je uzavřený Bukáčkův statek.

Františky

Vesnice se rozkládá nad Pustou Kamenicí a je nejvýše položenou obcí okresu vysokomýtského. Můžeme zde najít triangulační bod, který je označen kamenem. S Pustou Kamenicí je obec spojena polní cestou. Místní děti nejdříve navštěvovaly školu pustokamenickou, po výstavbě vlastní školy se již vzdělávaly ve své obci. Dnes jsou Františky částí obce Krouna a děti docházejí do tamní školy. Na Františkách se narodil pilot Stanislav Popelka, který bojoval a zahynul ve druhé světové válce.

Rychnov

Vesnice, která je přibližně stejného stáří jako Pustá Kamenice. Lidé se zde živilo mimo jiné i pálením vápence. Po odkupu půdy patřící k vápenkám si lidé začali stavět roubená stavení, u kterých měli i haltýř. Byla to malá chaloupka, která stávala nad potokem a měla udržovat čerstvost potravin, zejména v létě. Potraviny se dávaly do hliněných nádob a stavěly přímo do vody. Jednalo se tedy o praledničku. V obci byla také cihelna a cementárna.

Borová u Poličky

Obec se rozkládá v údolí Černého potoka a na rozdíl od dříve popsanych obcí patřila královskému městu Polička. Obec je občansky dobře vybavená. Najdeme zde obchody, poštu, ordinaci lékaře, sportovní areál, koupaliště, mateřskou i základní školu. Právě do té v době uzavření pustokamenické školy v letech 1984–1993 dojížděly děti z Pusté Kamenice.

Které vesnice leží blízko Pusté Kamenice?

Ze kterých vesnic dříve docházely děti do naší školy?

Co tě nejvíce zaujalo po přečtení textu o okolních obcích?

Se kterými novými slovy jsi se v textu setkal? Podle čeho dostaly jméno Rybenské perníčky?

Znáš nějaké známé osobnosti, které jsou spojeny s místním krajem?

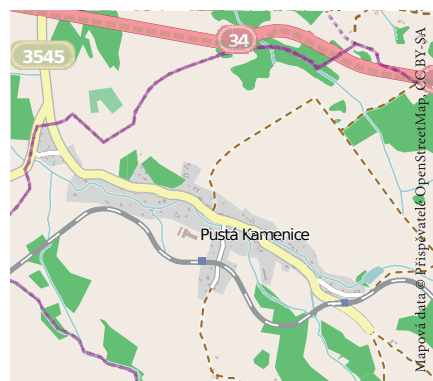

Úkol: zkus zjistit, jak se vyrábělo draslo. Zeptej se prarodičů na haltýře, nacházely se v obci?

Hlavní části obce

Obec svoji podobu, jak ji známe dnes, získávala po staletí postupným osidlováním novými obyvateli, stavbou domů, silnic a cest.

Původně byla obec malou hornickou osadou rozkládající se v údolí potoka nazývaného Kamenická voda. Kamenická voda měla velký vliv na budoucí podobu obce, protože domy byly stavěny po obou stranách jejích břehů. Ze zdejšího obyvatelstva se postupně vykácením lesů a jejich přeměnou na pole stávali rolníci. Lány polí vznikaly na obou březích a končily obvykle u potoka a cesty. Na konci každého lánu stávala usedlost. Tento typ obce bývá označován jako obec lánová nebo také jako dlouhá potoční vesnice. Pro tyto obce je typické, že nemají náves, tedy místo, kde jsou soustředěny všechny důležité budovy. Později začaly být domy stavěny okolo silnice a s rozvojem těžby železné rudy v osadě Ruda, také okolo cesty na Radčany, která k této osadě vedla.

Jinou podobu má druhá, mladší část obce Pec. Ta se rozkládá na spodním konci dnešní obce a jako osada vznikla při vysoké peci na tavení železné rudy, která zde byla postavena v roce 1722. Pec stávala v blízkosti bývalého Máchova mlýna. Ještě dnes zde můžeme najít strusky, odpad, který vznikal při tavení rudy.

Jak postupně vznikala obec a co mělo hlavní vliv na její podobu?

Co je to náves? Jak se jmenuje spodní část obce?

Od čeho je odvozen její název? Co je to struska?

Úkol: vyprav se do spodní části obce a pokus se najít místo, kde dříve stávala pec.

Uliční síť

V dávných dobách vedly obcemi pouze ušlapané cesty. Také s okolními obcemi je spojovaly pouze cesty vyježděné povozy. Příkladem takovýchto cest jsou cesty, které dnes nazýváme polní nebo prašné.

Pustá Kamenice je malou obcí a tak na rozdíl od větších vesnic a měst nemá hustou uliční síť. Ulice zde nemají jména, domy jsou označeny pouze čísly popisnými. Silnice, která obcí prochází, končí nad vesnicí na Bukovině. Protože obec není obcí průjezdnou, ani provoz v ní není příliš rušný.

Na silnici procházející středem obce navazuje několik dalších cest, které vedou převážně k rodinným domům. Mezi nejdůležitější patří cesta na Radčany, která míří k železniční zastávce. Kolem ní se v posledních letech stavějí nové rodinné domy. Z dalších cest jmenujme například cestu na Františky a cestu vedoucí k rybníku.

Je uliční síť v obci hustá? Jaké jsou hlavní cesty v obci a kam vedou?

Znáš číslo vašeho domu? Znáš číslo školy?

Úkol: popiš svoji cestu do školy. Zkus vymyslet názvy, které by mohly mít ulice v obci.

Spojení obce se sousedními obcemi

Pustou Kamenici spojuje se sousedními obcemi železniční trať i autobusové spojení.

Stavba železnice začala na jaře roku 1897 a provoz na ní byl zahájen 6. 10. 1897.

Stavba železniční trati měla pro obec velký význam, zajistila jí spojení s okolními obcemi na trase Svitavy–Polička–Žďárec u Skutče. Jako první byla vybudována zastávka známá dnes jako horní, teprve mnohem později byla postavena zastávka dolní.

S okolními obcemi má obec také autobusové spojení a to zejména s obcí Krouna, kam jezdí školní autobus. Obec má dvě autobusové zastávky – u kulturního domu a na Peci.

V dřívějších dobách, kdy nebyl v každém domě telefon či internet, mělo pro lidi velký význam spojení, které zajišťovala pošta. V kronice obce se můžeme dočíst, že původně

docházel dvakrát týdně obecní policajt do Krouny, aby tam odnesl a do obce zpátky přinesl poštu. Tento způsob však místním nevyhovoval, a tak se rozhodli požádat o zřízení pošty rurální, kdy poštu denně doručovali přespolní poslové. Dnes sídlí pošta v kulturním domě a patří pod poštu v obci Borová. Má proto i stejné směrovací číslo 469 82.

Jak je zajištěno spojení obce s okolními obcemi? Víš, kde jsou v obci železniční a autobusové zastávky? Znáš směrovací číslo pošty? Víš, kde je telefonní budka a vývěska jízdních řádů?

Úkol: napiš svoji adresu, napiš adresu školy.

Radnice, obecní úřad

Obecní úřad najdeme (od září 2008) v budově bývalé kempeličky, společně s knihovnou a školní jídelnou. OÚ se přestěhoval do uvolněných prostor po MŠ, která od sloučení se ZŠ společně sídlí v budově školy. Obecní úřad několikrát změnil své místo, zastupitelé obce se scházeli v budově hasičské kolny, v budově kempeličky a dlouhou dobu v kulturním domě. Na obecním úřadě pracuje pan starosta, spolu s dalšími zastupiteli. Společně řeší problémy obce, snaží se zlepšovat nejen životní podmínky v obci, ale také její občanskou vybavenost.

S obecním úřadem se z kulturního domu přestěhovala do nových prostor i místní lidová knihovna. I ona, od svého založení v roce 1921, několikrát změnila své místo. Zajímavostí je, že v obci byla dříve i knihovna hospodářská, zaměřená na literaturu pro rolníky.

Kde se nachází obecní úřad? Jak se jmenuje starosta obce? Co patří k úkolům OÚ? Jaké knihy máš nejraději? Jsi čtenářem místní knihovny? Víš, jak se jmenuje knihovník?

Úkol: navštiv místní knihovnu a zjisti, jaké knihy si zde můžeme vypůjčit.

Zdraví a bezpečnost občanů

Za své zdraví a bezpečnost je zodpovědný především každý sám. Správným oblékáním, sportováním i jídelníčkem můžeme předcházet řadě onemocnění. Pravidelně docházíme na preventivní prohlídky k lékaři a zapomínat nesmíme ani na návštěvu zubaře. V naší obci není ordinace lékaře, proto lidé dojíždějí k lékaři do Borové, Poličky nebo Hlinska. Nejbližší nemocnice jsou v Litomyšli a ve Svitavách.

Pozor si musíme dávat také na různé úrazy, které jsou často způsobeny naší nepozorností. Zvlášť opatrní musíme být při pohybu na silnici. Vždy je třeba dodržovat pravidla silničního provozu a řídit se jimi.

*Jak se staráš o své zdraví? Jak je možné předcházet běžným onemocněním?
Byl jsi někdy vážně nemocný?
Jak se jmenuje tvůj dětský lékař a zubař? Kde mají svoji ordinaci?
Jaká pravidla silničního provozu musíme při pohybu na silnici dodržovat?
Jaké znáš dopravní značky?*

Úkol: vytvoř seznam zdravých a nezdravých potravin a sestav z něj jídelníček na jeden den.

Kultura a sport v obci

Obec má vlastní kulturní dům, ve kterém se konají kulturní akce, taneční zábavy, šibřinky, přednášky, schůze TJ a SDH.

Obec nabízí i sportovní vyžití. Najdeme zde hřiště dětské, víceúčelové sportovní i fotbalové.

Sportovní a kulturní akce pořádá zejména TJ a SDH. Pravidelně připravují masopust, pouť, dětský den, karneval, pálení čarodějnic, jarní pochod, výlet s rodiči, podzimní výlet, závody SDH. I škola se snaží zapojit do dění v obci. Společně s obcí pořádá rozsvěcení vánočního stromku a vánoční koncert.

*Víš, co znamenají zkratky TJ a SDH? Kterých akcí v obci se účastníš?
Jaká kulturní nebo sportovní akce ti tady chybí?
Navštěvuješ sportovní areály v obci? Sportuješ rád? Který sport máš nejraději?
Navštívil jsi nějakou kulturní nebo sportovní akci v jiné vesnici a jakou?*

Úkol: zeptej se svých rodičů i prarodičů, jak oni trávili svůj volný čas. Jaké sportovní a kulturní akce se v obci dříve konaly, které akce by se měly do obce vrátit?

Výrobní podniky v obci

Pustá Kamenice je malou vesnicí bez výrobních podniků. Lidé v obci dříve pracovali převážně v zemědělství nebo lesnictví. Dnes už zemědělství nenabízí tolik pracovních příležitostí a tak kromě obyvatel zaměstnaných ve školství, službách a živnostníků, musí většina místních za práci dojíždět.

Pokud se ohlédneme do dávné minulosti, mohli bychom za nejstarší výrobní podnik v obci považovat pec na zpracování rudy, která stávala v dolní části obce, a také mlýn, který byl v její těsné blízkosti.

*Jaké pracovní podmínky nabízí obec? Nachází se v obci nějaký výrobní podnik?
Kde pracují tvoji rodiče? Znáš nějaké výrobní podniky v okolí?*

Úkol: zeptej se svých prarodičů, kde pracovali a jaké pracovní podmínky byly dříve v obci.

Zemědělství v obci

Obec byla původně osadou hornickou. Lidé zde byli havíři a uhlíři, pálili ze dřeva dřevěné uhlí. Teprve později, po vykácení lesů, které přeměnili na pole, se z nich stali rolníci, zemědělci. Přestože náš kraj není příliš úrodný, lidé se zde vždy snažili využívat půdu k zemědělským účelům.

Vedle obilovin a brambor se zde v minulosti pěstoval len, o čemž svědčí i několik tíren, které se tady nacházely. V tírně se len vyčistil od semen a takzvaným třením se vlákno oddělilo od dřevnatých stonků, tzv. pazdeří. Velkými hřebeny se surové vlákno dále čistilo, pak sušilo. Sklad lnu byl v nedalekém Sádku a Kamenci, odkud se odvážel do Humpolce. Dnes je len plodinou téměř zapomenutou.

Dlouhou dobu pracovali lidé na svých polích sami, jen s pomocí hospodářských zvířat.

Po roce 1948 se po celé zemi začala zakládat zemědělská družstva. Lidé byli nuceni vstoupit do JZD a odevzdat svůj majetek ke společnému užívání. V naší obci bylo družstvo založeno v roce 1957 a dnes je součástí dceřinné společnosti družstva I. AGRO Oldříš a.s.

Po roce 1989 mohli lidé požádat o navrácení polí a lesů a začít opět samostatně hospodařit.

*Pracuje někdo z vaší rodiny v zemědělství?
Jakou práci vykonává? Jaké užitkové plodiny se v okolí pěstují?
Znáš nějakou dnes již nepěstovanou rostlinu,
která se pěstovala v okolí v minulosti?*

Úkol: zkus zjistit, kde se v obci nacházely tírny.

Životní prostředí v obci

Životní prostředí v obci je dobré a to zejména díky její poloze. Obec se nachází v CHKO Žďárské vrchy a v její blízkosti nejsou žádná velká města ani továrny, které by znečišťovaly ovzduší. Obec je neprůjezdná, a je tak ušetřena hluku a výfukových plynů z projíždějících aut. Spalování uhlí a dřeva v domácnostech, které se také velkou mírou podílí na znečišťování ovzduší, je po dokončení plynofikace obce nahrazováno vytápěním plynem.

Samotný vztah lidí k prostředí, ve kterém žijí, je dobrý. V obci byly postupně zlikvidovány skládky odpadů a dvakrát ročně je organizován svoz nebezpečného odpadu. Na několika místech v obci jsou umístěny kontejnery na tříděný odpad.

I děti jsou ve škole vedeni ke správným návykům – šetří vodou a energií, třídí odpad. Na vycházkách se k přírodě chovají šetrně a nepoškozují ji.

Na zlepšení prostředí v obci se může podílet každý a to například péčí o svůj dům a jeho okolí. Upravená zahrádka a květiny v oknech zlepší nejen vzhled a životní prostředí v obci, ale také všem jistě zpříjemní procházku tímto malebným kouskem krajiny, naším domovem.

*Jaké je prostředí v obci? Co přispívá ke zlepšování životního prostředí?
Kde najdeš kontejnery na tříděný odpad? Jak se ty sám staráš o prostředí ve svém okolí?*

Úkol: vytvoř společně se svými spolužáky soubor pravidel chování při pobytu v přírodě.

Co víme o minulosti obce

První písemná zmínka o Pusté Kamenici, malé hornické osadě, se v některých dokumentech datuje k roku 1392, v jiných k roku 1395. Samotná obec bude pravděpodobně ještě o něco starší, protože stavba místního kostelíku se datuje již k roku 1350.

Na původ názvu obce neexistuje jednotný názor. Přídomek Pustá pravděpodobně souvisí s pustou krajinou, Kamenice může pocházet ze starého označení kamenné komory, kde se uchovávaly potraviny.

Obec, která společně s okolními obcemi patřila pod panství Rychmburské, byla původně hornickou osadou a zdejší lidé byli nejdříve uhlíři, teprve poté rolníci.

Pohromou pro život obce byly války – vždy znamenaly úbytek obyvatelstva a drancování majetku.

Pro rozvoj obce byla důležitá stavba vysoké pece (1722), kde se tavila ruda dolovaná v nedaleké osadě stejného jména.

Další rozvoj obci přineslo vybudování železniční trati (1897), která spojila vesnici s okolním světem.

První světová válka (1914–1918) přinesla velké změny – muži museli bojovat na frontě nebo v legiích a mnozí se už nevrátili. V hospodářstvích zůstaly ženy a děti.

Mezi světovými válkami (1930) postihly místní lesy velké polomy. Do obce přišli za prací lidé ze Slovenska, kteří naučili místní obyvatele nové způsoby zpracování dřeva.

Druhou světovou válku přečkali obyvatelé obce, až na výjimky, poměrně bezpečně. O to tragičtěji vyznívá událost ze samotného konce války, za kterou zaplatilo životem pět lidí.

Ta se váže k místu Pekelec, které leží mezi Čachnovem a Kamenicí u železniční trati. Partyzáni zde v květnu 1945 vyhodili do vzduchu německý vlak. Němci nechytily partyzány, a tak se pomstili na nevinných vesničanech. Tragédii připomíná žulový pomník.

Z dalších událostí, které dodnes v dobrém ovlivňují život v obci, zmiňme založení Sboru dobrovolných hasičů (1894) a Tělovýchovné jednoty (1962).

Ve kterém století obec vznikla? Víš, jak obec přišla ke svému jménu?

Které události v historii měly špatný vliv na rozvoj obce?

Které události naopak přinesly obci rozkvět?

Kde leží Pekelec a jaká událost se k tomuto místu váže? Kdo to byli partyzáni?

Úkol: zeptej se svých prarodičů na významné události v obci, které si oni pamatují.

Pověsti o obci a okolní krajině

Snad v každém městě a i v té nejmenší vesnici najdeme místo, se kterým je spojena nějaká pověst. Ani naše malá vesnice Pustá Kamenice není výjimkou. Dokonce tu máme pověstí hned několik. Povězme si tedy nyní některé z nich.

O tom jak kostelík ke svému místu přišel

Ve 14. století chtěli mít obyvatelé obce, většinou horníci, svůj kostel. Připravili si proto materiál na jeho stavbu na kopci, naproti místu, kde stojí kostel nyní. Přes noc se divná věc udála a do rána všechen stavební materiál přemístil se na místo, kde dnešní kostel stává. Obyvatelé to brali jako znamení, kde právě to místo je pro stavění. Nikdo nikdy se nedozvěděl, jak to tenkrát doopravdy bylo. Když však byl kostelík pro svůj špatný stav zbourán, na jiné místo na stavbu nového kostela již nikdo se neopovážil pomyslet.

Kterak se za obcí Háпова skála vzala

Čert nesl kámen a byl mu již tuze těžký, shodil ho tedy na zem za Pustou Kamenicí. Kameny se shlukly k sobě a skalní útvar utvořily, který na témže místě dodnes stojí. Jako Háповu skálu toto místo místní znají, přestože v mapách jiné označení mají.

Pověst o Háповě skále

„Jednoho jarního dne orál sedlák pole u Háповy skály. Zamyšleně kráčet za pluhem a proto ani nepozoroval, co se kolem děje. S překvapením najednou spatřil před sebou krásnou bílou paní, která držela rozbité hrábě. Prosila ho, aby jí je spravil. Sedlák ji ochotně vyhověl. Velmi srdečně poděkovala a za odměnu mu dala koláč. Na to k velkému jeho údivu zmizela v rozevřené skále, jež se za ní ihned uzavřela. Hladový sedlák se pustil do koláče a hltavě jedl. S překvapením však pozoroval, že koláče neubývá. Sedlák tím zjevem překvapen hned šel domů. Brzy se rozpovídalo po celé vesnici, že z Háповy skály vyšla bílá paní a že v Háповě statku mají neubývající koláč.“

(převzato od Anny Štorkové)

Co je to pověst?

Znáš místa o kterých se v pověstech vypráví, už jsi je navštívil?

Znáš nějakou jinou pověst z okolí? Zkus ji vyprávět.

Úkol: najdi ve svém okolí zajímavé místo, které by mohlo být spojeno s nějakou pověstí. Pokus se takovou pověst vymyslet.

Poznávání okolní krajiny

Krajina našeho domova se rozprostírá v oblasti CHKO Žďárské vrchy a k toulkám zdejší nádhernou přírodou přímo vybízí. O zajímavých místech v obci a jejím nejbližším okolí jsme se již zmínili – Hápův javor, Hápova skála, Pekelec, Rybenské perníčky, Zkamenělý zámek, Karlštejn. Pojďme se tedy vypravit o kousek dál.

Mezi Budislaví, Prosečí a Novými hrady se rozkládá přírodní rezervace Maštale. Jedná se o rozsáhlé pískovcové skalní útvary, pro které se častěji užívá název Toulouvcovy maštale.

Spojení lidové architektury a přírody nabízí skanzen na Veselém kopci. Seznámit se zde můžeme s lidovými zvyky i starými řemesly. Skanzen patří do Souboru lidových staveb Vysočina společně s nedalekým Hlineckým Betlémem. Tento Betlém netvoří žádné figurky, ale roubené i zděné domečky, které si tu v 18. století postavili drobní městští řemeslníci.

Zapomenout nesmíme ani na 18 km vzdálenou Poličku, bývalé věnné město českých královen. Do dnešních dnů se zde dochovaly městské hradby, které jsou zpevněné 19 věžemi. Procházka po hradbách nám umožní přenést se do minulosti a podívat se na město očima našich předků. Na náměstí stojí kostel sv. Jakuba s rodnou světničkou Bohuslava Martinů.

K dalším zajímavostem patří muzeum dýmek v Prosečí nebo zděná obydlí ve Zderazi.

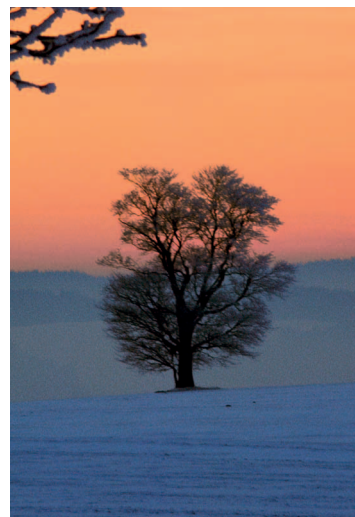
Krajina našeho domova je krásná a stojí za to ji poznávat.

*Znáš další zajímavá místa v okolí?
Co je to skanzen?*

*Úkol: zjisti, po kom dostaly
Toulouvcovy maštale své jméno.*

Voda v krajině

Obec Pustá Kamenice se rozkládá v údolí potoka Kamenická voda. Kamenická voda byla v minulosti důležitým prvkem, který určoval podobu obce. Potok pramení v lese nad obcí, protéká jí a dále pokračuje k obci Krouna, kde se vlévá do Panského rybníka. Územím Pusté Kamenice prochází hranice evropského rozvodí Labe–Dunaj. Znamená to, že část vody z jejího území teče do Labe, zbylá část vody teče do Dunaje a vlévá se do Černého moře.

V horní části obce se nachází místní rybník, který byl znovu vybudován a napuštěn v roce 1973. Vznikl na místě původního rybníka, ze kterého se dochovala pouze část staré hráze.

Rybník slouží nejen jako požární nádrž, ale je využíván i k rybaření.

*Jak se jmenuje potok protékající obcí?
Do kterých dvou moří se vlévá voda z území obce?*

*Úkol: popiš za pomoci mapy cestu kapky vody v Kamenické vodě
od pramene až do moře.*

Co dokáže déšť

Prudký déšť může způsobit povodně. Ty jsou častější u větších vodních toků, ale nejsou jich ušetřeny ani toky menší.

O povodni v roce 1902 se můžeme dočíst v kronice obce. Povodeň tehdy zničila úrodu, a v obci Krouna si dokonce vyžádala jeden lidský život.

Ani roce 1997, kdy trápily celou zemi povodně, se voda naší obci nevyhnula. Vytrvalý déšť narušil hráz rybníka, voda se valila přes hráz a hrozilo její protržení. K tomu naštěstí nedošlo. V roce 1998 byla hráz zvednuta a zpevněna tak, aby příště ani vydatný déšť obec neohrozil.

*Jaká protipovodňová
opatření můžeme udělat?*

*Úkol: zeptej se svých rodičů i prarodičů, zda oni
sami zažili povodeň. Zeptej se na jejich zkušenosti
s tím, co dokáže déšť.*

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Voda je pro život člověka nepostradatelná. Ještě dnes existují na světě místa, kde je nedostatek pitné vody. My, kterým stačí otočit vodovodním kohoutkem a máme tolik vody, kolik potřebujeme, si význam a důležitost vody často ani neuvědomujeme. Naši předkové, kteří si museli pro vodu chodit k pumpám nebo ke studnám, vodou šetřili mnohem více než my.

Odkud vlastně pochází voda v našem vodovodu? Voda se bere ze tří studní u tzv. Studené vody, kde se sbírá do sběrných jímek a dále pokračuje do manipulačního vodojemu s odkyslovací stanicí. Odtud teče potrubím do vodojemu za Bukovinou, ze kterého již voda potrubím míří do všech domácností v obci.

Stavba obecního vodovodu byla zahájena v roce 1977 a dokončena byla v roce 1988.

*Proč je důležité vodou šetřit? Jak chráníme čistotu pramenů a zdrojů pitné vody?
Odkud pochází voda ve vašem vodovodu?*

*Úkol: zjisti, kde byla u vašeho domu nejbližší studna nebo pumpa.
Zeptej se rodičů i prarodičů, jak vzpomínají na stavbu vodovodu.*

Rekreační oblasti v obci a okolí

Obec se nachází v CHKO Žďárské vrchy uprostřed krásných lesů. Díky čistému vzduchu a nedotčené přírodě patří k oblíbeným rekreačním oblastem. V létě je navštěvovaná houbaři a milovníky turistických tras. V zimě ji vyhledávají nadšenci bílé stopy. Obcí prochází cyklostezka mikroregionu Touloucovy maštale, a tak si na své přijdou i cyklisté. Naopak klidnější rybáři mohou využít příjemného posezení u místního rybníka. O malebném prostředí, které obec nabízí, svědčí i množství chalup. Ty jsou využívány zejména o víkendech a o prázdninách lidmi z měst k rekreaci.

Znáš ve svém okolí dům nebo chatu, která slouží k rekreačním účelům?

*Odkud a kam vede cyklotrasa procházející obcí? Jaké sportovní vyžití nabízí obec a její okolí?
Jak a kde nejraději trávíš svůj volný čas? Kam jezdíte s rodiči na rekreaci?*

*Úkol: zkus sestavit svůj vysněný jednodenní nebo dvoudenní výlet po okolí.
(trasu, zastávky)*

Historické památky v krajině

Nejvýznamnější historickou památkou a zároveň dominantou obce je římskokatolický kostel sv. Anny. Kostel stojí na místě původního dřevěného kostelíka, který tu postavili havíři a uhlíři již v roce 1350. V roce 1677 musel být kostelík pro svůj zpustlý stav zbořen. Na jeho místě byl v roce 1680 vystavěn kostel nový, z kamene a cihel v raně barokním slohu. Kostel byl vystavěn za přispění Františka Antonína Berky z Dubé, pána z Rychmburka. Jeho znak můžeme vidět na portále kostela. Od doby svého vzniku až do současnosti prošel kostel řadou úprav, oprav i rekonstrukcí. Velkou zásluhu na opravách mají nejen faráři, ale hlavně věřící a obyvatelé obce a okolí. Půdorys kostela je miniaturní kopií chrámu sv. Petra v Římě, někdy se mu říká Červená kaple. Barokní kostel sv. Anny v Pusté Kamenici je na seznamu kulturních památek. V těsné blízkosti kostela najdeme dva hřbitovy, evangelický a katolický.

Pokud se rozhodneme pokračovat ve výpravě za památkami obce, vydáme se po cestě od kostela k rybníku, kde narazíme na další důležitou památku, kterou je lípa malolistá. Památný strom, který nehnutě sleduje život v obci již přibližně 300 let.

Připomínkou života našich předků je i pár roubených chalup.

Ve vedlejším Čachnově můžeme najít lovecký zámček, o kterém jsme si již četli, a o 4 km dál lovecký zámček Karlštejn. Karlštejn leží pod stejnojmenným vrcholem a postavil ho také Filip Kinský (1787), spolu s rozlehlou jelení oborou. Pozdější majitel Thurn-Taxis z něj udělal myslivnu a v polovině 20. století zde byla obrazová galerie. Nyní zámček slouží jako rekreační středisko.

*Které památky se nacházejí v obci? Jak se jmenuje památná lípa?
Které z památek jsi navštívil? Znáš další památky v okolí?
Kde v obci můžeme najít roubené chalupy?*

*Úkol: najdi a nakresli, jak jsou na mapě označeny kostely, hrady, zámky,
zříceniny. Jsou na mapě i další značky? Co znamenají?*

Jak se obec a okolí mění

Za více než 600 let od svého založení se obec Pustá Kamenice změnila k nepoznání.

Malá hornická osada, o které najdeme první písemnou zmínku v roce 1392, se postupně stala půvabnou vesnicí s vlastní bohatou historií.

Už dávno není „pustá“. Přejme si, ať se obci a jejím obyvatelům daří, ať tu spokojeně žijí.

O tom, jak obec vypadá a kam směřuje, rozhodují lidé sami. Proto je třeba mít na paměti vlastní odpovědnost za to, v jakém prostředí žijeme a jaké ho zanecháme příštím generacím.

I Vy, děti, jste součástí obce a i na vás záleží, jaká je a jaká bude v letech budoucích.

Co bys chtěl ve své vesnici nebo v jejím okolí změnit?

Úkol: popros své rodiče a prarodiče, aby ti vyprávěli o změnách, které pamatují.

*Závěrečný úkol: vyhledej na mapě všechna místa, o kterých jsme si v čítance četli.
Vytvoř si svůj vlastní seznam míst, která jsi už navštívil, a také seznam míst,
která bys rád navštívil v budoucnu.*

Obsah

Obecná část

1. Orientace v místní krajině

Domov a svět.....	1
Okolí školy.....	2
Okolí domova.....	2
Polední stín.....	3
Světové strany	3
Na vyhlídce.....	4

2. Domov, obec

Poloha obce v krajině.....	5
Dopravní značky, dopravní kázeň.....	6
Spojení obce se sousedními obcemi.....	6
Dopravní nehoda.....	7
Radnice, obecní úřad	8
Služby v obci.....	8
Zdraví a bezpečnost občanů.....	9
Kultura a sport v obci	9
Zemědělství v obci	10
Výrobní podniky v obci	11
Životní prostředí v obci.....	11
Co víme o minulosti obce.....	12
Pověsti o obci a okolní krajině	12

3. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	13
Vody v krajině.....	14
Co dokáže déšť.....	15
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	15
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	15
Historické památky v krajině	16
Jak se obec a okolí mění	16

Obec Pustá Kamenice

4. Orientace v místní krajině

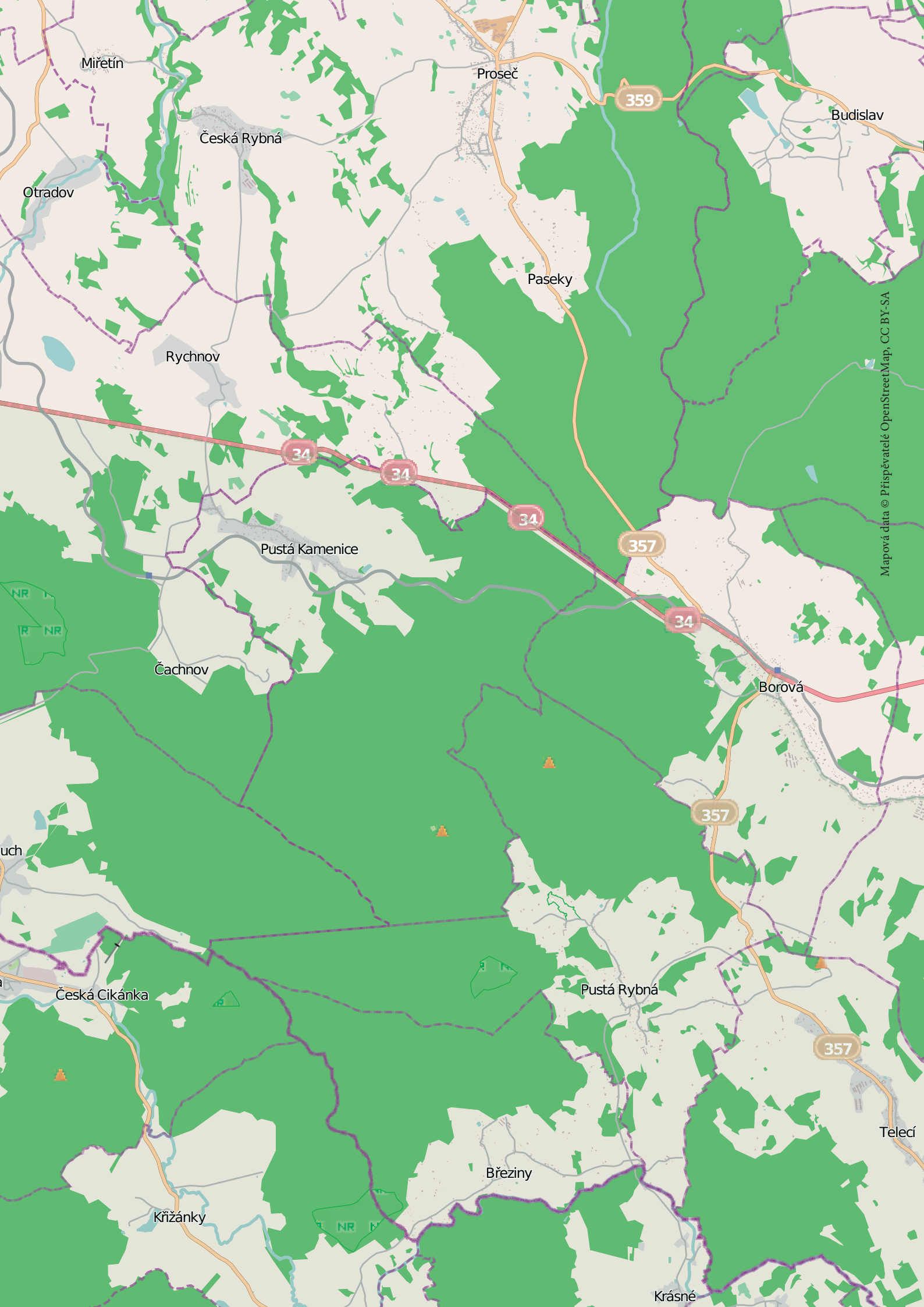
Domov a svět.....	17
Okolí školy.....	17
Okolí domova.....	18
Na vyhlídce.....	18

5. Domov, obec

Poloha obce v krajině.....	19
Sousední obce	19
Hlavní části obce	21
Uliční síť.....	22
Spojení obce se sousedními obcemi.....	22
Radnice, obecní úřad	23
Zdraví a bezpečnost občanů.....	23
Kultura a sport v obci	24
Výrobní podniky v obci	24
Zemědělství v obci	25
Životní prostředí v obci.....	25
Co víme o minulosti obce.....	26
Pověsti o obci a okolní krajině	27

6. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	28
Vody v krajině.....	29
Co dokáže déšť.....	29
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	29
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	30
Historické památky v krajině	30
Jak se obec a okolí mění	31

Míretín

Proseč

359

Budislav

Česká Rybná

Otradov

Paseky

Rychnov

34

34

34

357

Pustá Kamenice

34

Čachnov

Borová

357

uch

Česká Cikánka

Pustá Rybná

357

Teleč

Březiny

Křižánky

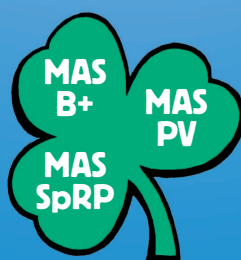
Krásné

Mapová data © Přispěvatelé OpenStreetMap, CC BY-SA

V rámci projektu byly vytvořeny tyto čítanky prvouky:

Součástí projektu je i Čítanka vlastivědy Boskovicka, Čítanka vlastivědy Poličska, pexeso a kvarteto.

PROJEKT

Venkov – můj domov aneb „Viš, kde žiješ?“

JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ

Z EVROPSKÉHO ZEMĚDĚLSKÉHO FONDU PRO ROZVOJ VENKOVA

v rámci osy IV LEADER, opatření IV. 2.1 Realizace projektů spolupráce

Programu rozvoje venkova ČR

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí.